

BENGT JÖNSSON

Svar till Stig Tegle

Ett ordentligt missförstånd är ofta en förutsättning för debatt. Stig Tegles (ST) svar på min artikel om Läkemedelsutredningen är ett bra exempel på detta. Han tolkar min artikel som att endast innovationer och inte imitationer på läkemedelsmarknaden ligger i samhällets intresse. Låt mig därför först slå fast att både imitationer och innovationer är legitima och viktiga konkurrensinstrument på en marknad. Vad jag reagerade mot i Läkemedelsutredningens förslag var att det ensidigt gynnar imitationskonkurrens och ändrar incitamenten för läkemedelsföretagen.

Huvudpoängen i artikeln var att de kortsiktiga vinsterna är förenade med en långsiktig kostnad. ST har helt rätt i att vi inte med fullständig säkerhet kan beräkna nettoeffekten. För ett ambitiöst försök, se dock Grabowski och Vernon [1987].

*Professor BENGT JÖNSSON,
Linköpings universitet, är
gästforskare vid Martin School of
Public Administration, University of
Kentucky, USA.*

Deras modell visar att innovationstakten är mycket känslig för graden av generisk konkurrens. I min artikel fanns också en utförlig diskussion om storleken på eventuella vinster och förluster som han inte bemöter. Inte heller Läkemedelsutredningen presenterar någon sådan analys, vilket var motivet till min artikel.

ST tror inte att Läkemedelsutredningens förslag om substansnamn skulle medföra några stora negativa effekter på tillflödet av nya läkemedel. I en fråga som kännetecknas av stor osäkerhet kan naturligtvis denna åsikt vara lika god som den motsatta men argumenten som han för fram är överraskande. Idén att idag "rasera" monopolen/oligopolen för att starta på nytt är ett intressant uppslag. Det skulle skapa den bästa av världar, låga priser idag och höga innovationer i morgon. Frågan är dock om det skulle fungera. Det påminner lite om att i en tävling ta bort priserna när löparna nått målet för att därefter utlysa ett nytt lopp. Detta trick är knappast möjligt att genomföra mer än en gång. På en marknad där långsiktighet är av avgörande betydelse krävs fasta spelregler.

Mera praktiskt är i så fall att kombinera en prissänkning med ett förbättrat pa-

tentskydd. I USA infördes 1984 en lagstiftning som ger de forskande företagen ett förlängt patentskydd i utbyte mot lättnader för imitationsföretag att registrera nya produkter. Något förslag att stimulera till ökade innovationer fanns inte med i Läkemedelsutredningens förslag. Jag är dock tveksam till om bättre patentskydd är tillräckligt för att få en önskvärd omfattning och inriktning på läkemedelsforskningen. Möjligheter till framtida vinster är ett nödvändigt men inte tillräckligt villkor för teknisk utveckling. Schumpeter poängterade också i sina senare arbeten betydelsen av den nuvarande marknadsformen för den tekniska utvecklingen. Forskning och utveckling kräver resurser och om dessa inte kan genereras på marknaden sjunker innovationstakten.

Jämförelsen med bil- och dataindustrin är haltande. Möjligen kan imitationskonkurrens på läkemedelsmarknaden jämföras med kopiering av datorprogram (software) inom dataindustrin. Antag att ett dataföretag spenderat flera miljoner kronor på att ta fram ett nytt program för ekonomiadministration eller styrning av en produktionsprocess. Om detta program inte är skyddat kan ett annat företag kopiera det på en disk som kostar några kronor. Eftersom företaget inte haft några kostnader för forskning och utveckling kan man sälja programmet till ett betydligt lägre pris än innovatören och ändå tjäna lika mycket pengar. Speciellt om innovatören har arbetat upp marknaden och finns kvar för att svara på frågor när något problem eller fel uppstår. Det är svårt att beteckna detta som "s sofistikerad" imitation och att se vilka spin off-effekter som skulle uppstå. Den generiska konkurrensens enda, men naturligtvis viktiga, merit är att sänka priset. Att detta är det väsentliga argumentet framgår också tydligt av företagets marknadsföring.

ST nämner också den svenska industris generikatillverkning som exempel på att innovationsverksamheten inte avtar. Detta måste vara ett missförstånd. Det må vara en utmärkt affärsidé för t ex Kabi att gå in på den växande generikamarknaden, men det var inte detta jag

menade med innovationer. För övrigt är den generiska konkurrensen mycket lite en fråga om produktion. Substanserna finns att köpa på världsmarknaden och få generikaföretag har egen tillverkning. Stordriftsfördelarna i produktionen gör det olönsamt med produktion i liten skala.

ST menar också att den stigande börskursen för de större svenska läkemedelsföretagen är ett tecken på att läkemedelspriserna är för höga i Sverige. Bortsett från att börskursen har fler bestämningsfaktorer än prisnivån för företagets produkter, så bör det poängteras att de svenska företagen har över 90 procent av sin försäljning utomlands. Det måste således vara priserna i andra länder som är för höga, ett faktum som jag inte är så säker på att vi kan eller vill göra något åt.

Läkemedelskostnadernas utveckling är naturligtvis inte heller en bra indikator på om läkemedelspriserna är för höga eller för låga. Men de siffror jag presenterade visade att orsaken till de stigande sjukvårdskostnaderna inte är stigande relativpriser på läkemedel. För att citera Al Gore, en av de amerikanska presidentkandidaterna som avstod från att driva sin valkampanj i några av de mindre staterna: "If you are shooting ducks, you go where the ducks are". Vi skall inte heller glömma bort att läkemedel är föremål för priskontroll, och att det därför redan finns en reglering som syftar till att åstadkomma "skäliga" läkemedelspriser.

ST gör observationen att svenska ekonomer tycks vara för monopol, så länge som de inte är offentliga. Vi måste dock skilja på monopol och monopoli. Ett läkemedelsföretag som kommer med ett nytt läkemedel har ett temporärt monopol. Detta monopol utmanas hela tiden, både från andra innovatörer och från imitatörer. Det är stor skillnad på detta monopol (contestable market) och t ex det offentliga sjukvårdsmonopolet, där tillträdet till marknaden regleras genom lagstiftning.

Referens

Grabowski, H G, & Vernon, J M, [1987], "Pioneers, Imitators, and Generics - a Simulation Model of Schumpeterian Competition". *The Quarterly Journal of Economics*, August, s 491-525.